

ГЕШТАЛЬТ В ЕСТЕТИЧНІЙ СВІДОМОСТІ ЛЮДИНИ

Количева Т. В., Даніл'ян В. О.

Український державний університет залізничного транспорту, Харків

Концепт «гештальт», який означає тенденцію психіки до організації досвіду у доступне до розуміння ціле, у філософсько-антропологічному аспекті може бути корисним для структурування, узагальнення та функціонування культурного досвіду. Сучасні діячі мистецтва стверджують, що сприйняття є відправною точкою художньої діяльності. Зокрема, такої думки притримується американський естетик Карл Ашенбреннер, який виводить поняття «творче сприйняття». Також естетичним сприйняттям цікавились і представники точних наук: професор математики Г. Біркхоф у своїй книзі «Естетичний вимір» намагається вивести співвідношення між ступеню складності суб'єкта та естетичною виразністю. Американський філософ Стівен Пеппер виділяє декілька типів естетичних реакцій. Відомий досліджувач мистецтва Р. Арнхейм виділяв естетику як окрему філософську дисципліну, що має свою мову та категорії, за допомогою яких і розвивається естетична свідомість людини.

Гештальт-напрямок має свої специфічні поняття, які з ракурсу філософської антропології висвітлюють особливості естетичної свідомості. Розгляд явищ з естетичної точки зору передбачає пошук такої форми, яка може відобразити водночас і сталі незмінювані структури оточуючого світу, і ті його елементи, що здатні змінюватись. Гештальт-підхід допомагає створенню таких форм. Також він є невід'ємним інструментом, яким користується естетична свідомість людини. Зокрема, Р. Арнхейм розглядає естетичну свідомість з точки зору певного ходу думки, який спрямований на визначення порядку, але цей порядок досягається не через звичну для нас категорію прекрасного, а через розділення філософської мови і мови естетики. Р. Арнхейм зазначив, що «гештальт-напрямок, вважаючи, що твір мистецтва підкоряється закону функціонування фізичної енергії, намагається пояснити міри співвідношення у ньому порядку та хаосу» [3, с. 55].

Естетична мова – це мова обережного звернення до переживання людиною власного «Я», і ця мова використовує гештальт-підхід для кращого вдосконалення людської природи. Навіть, існує окрема галузь у психотерапевтичному впливі на людину – естетотерапія. За визначенням дослідника О.А. Федія, «естетотерапія – це самостійна сфера інтегративного наукового знання про засоби та методи відновлення природної гармонії людини з навколишнім середовищем» [2, с. 7].

Одним з видів естетотерапії є гештальттерапія – метод, створений Ф. Перлзом, в якому підкреслюється необхідність «усвідомлення людиною теперешнього та важливість безпосереднього емоційного переживання людини з метою її стабілізації та самоорганізації» [2, с. 215].

Естетотерапія у ракурсі гештальт-методології використовує ідеї

екзистенціалізму та психоаналізу. Однією з цих ідей є сприйняття досконалого, як такого, що не вимагає зміни або покращення. Думка екзистенційно-аналітичної теорії особистості, яку використовує гештальт-теорія, говорить про те, що не існує чистої свідомості як такої. Свідомість існує в рамках рефлексії по відношенню до чогось іншого, зокрема, по відношенню до об'єктів естетичного сприйняття.

Естетичне сприйняття покликане надавати людині не тільки смисл, який може сам по собі тільки заміщати інші функції екзистенції, а надавати відчуття «можливості бути» в цьому світі, мати достатньо простору, щоб існувати» [1, с. 83]. Цей спонтанний простір повинен регулюватись певними механізмами і поповнюватись певними враженнями. Створювати такі враження допомагає саме естетична свідомість, яка будує зі спонтанного потоку переживань певний континуум свідомості, спрямований на сприйняття об'єкта. Це досягається методами гештальт-підходу, який передбачає відмову від вербалізацій та інтерпретацій. Ідентифікуючись з предметом мистецтва, людина проектує на нього свої власні аспекти буття.

Таким чином, гештальт в естетичній свідомості людини відіграє терапевтичну функцію, тому що він надає людині певних вражень для збагачення внутрішнього світу людини, та інтегрує ці враження, а також, надає можливість сприймати об'єкти мистецтва з точки зору фундаментальної екзистенційної мотивації. Все це сприяє більш кращому втіленню ідентичності людини, інтеграції людини та суспільства, а також, гармонії між раціональною та емоційними сферами у житті людини.

Література

1. Лэнге А. Экзистенциально-аналитическая теория личности. / Лэнге А – М.: Генезис, 2017. – 159 с.
2. Федій О.А. Естетотерапія. / Федій О.А. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
3. Шестаков В.П. Гештальт и искусство. Психология искусства Рудольфа Арнхейма. / Шестаков В.П.. – СПб:Алетейя, 2015. – 112 с.

«КРИЗА ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАУК» І СТАНОВЛЕННЯ НЕ-ЄВРОПЕЙСЬКОГО СВІТУ

Корабльова Н. С.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків

В заголовку винесена ідея проекту суспільства Едмунда Гуссерля, яке здатне промислювати свої власні підстави до кінця і бути транспарентним по відношенню до самого себе у всіх інституціях – саме те, що складає суть філософського проекту майбутнього Європи. Гуссерліанський проект перегукується з ідеями його талановитого учня – М. Гайдеггера про технічне